

Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi

Müzeyyen PANDIR*

İbrahim EFE**

Alaaddin F. PAKSOY***

Öz

Bu çalışmada Türk basınında Suriyeli sığınmacı temsilleri incelenmektedir. Örneklem için, en yüksek tiraja sahip ilk beş gazetede (“Hürriyet”, “Sabah”, “Posta”, “Sözcü”, “Zaman”) 2014 yılında yayımlanan ilgili tüm haberler, köşe yazıları ve görseller seçilmiştir. Mevcut çalışma, Suriyeli sığınmacıların Türk basınında 2011-2015 yılları arasındaki temsillerini inceleyen (TÜBİTAK destekli) daha geniş çaplı bir araştırma projesinin bir kısmını oluşturmaktadır. Mevcut literatürde sıkça ihmal edilen ya da ayrı bir inceleme alanı olarak ele alınan haber görselleri, bu çalışmada haber metinleri ve köşe yazılarıyla beraber incelenmektedir. Araştırma sonuçlarında görülmüştür ki, Türk gazetelerinde Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber ve görsellerin içerikleri çoğunlukla olumlu ya da yansız özelliklere sahiptir. Temsil özelliklerine odaklandığımızda ise temsillerde bir ikilem olduğu görülmektedir. Temsiller Suriyeli sığınmacıyı zorlu koşullar içinde “yoksul” ve “yardıma muhtaç” olarak gösterirken, aynı sıklıkta toplum güvenliği için bir “tehdit” olarak da göstermektedir. Sıkça tekrarlanan bu temsiller ve ikilem göstermektedir ki Türk basınının Suriyeli sığınmacı temsili, uluslararası çalışmalarda tanımlanan stereotipik sığınmacı temsillerini yeniden üretmektedir.

Anahtar kelimeler: Sığınmacılar, Mülteciler, Gazeteler, İçerik Analizi, Sığınmacı Temsili, Mülteci Temsili

* Dr., Işık Üniversitesi, muzeyyenpandir@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, ibrahimefe@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, afpaksoy@gmail.com

A Content Analysis on the Representation of Syrian Asylum Seekers in the Turkish Press

Abstract

This article is a content analysis of the representation of Syrian asylum seekers in the Turkish press. The research sample includes news reports, columns and visuals published in 2014 in five national newspapers with the highest circulation figures (“Hürriyet”, “Sabah”, “Posta”, “Sözcü”, “Zaman”). The article is part of a larger research project, which is funded by TÜBİTAK, investigating the representation of Syrian asylum seekers between 2011 and 2015 in Turkish newspapers. Analysing news texts and columns is widely held in research projects. However, conducting a visual analysis on news photographs is usually overlooked. This study investigates news texts and news photographs together. The study shows that the coverage of Syrian asylum seekers has usually a positive or neutral content. However, the results also point out the ambivalence in the representations of asylum seekers. The representations of Syrian asylum seekers portray these individuals mostly as “poor” people “in need of help” as well as “threats” for social security. These frequently repeated representations and ambivalence show that the representation of Syrian asylum seekers in Turkish newspapers reproduces the stereotypical representation of asylum seekers as defined in international studies.

Keywords: Asylum Seekers, Refugees, Newspapers, Content Analysis, Representation of Refugees, Representation of Asylum Seekers

Giriş

Resmi verilere göre, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşın ardından 5 milyon Suriyelinin ülke dışına göç etmek zorunda kalması ile bugün dünya, II. Dünya Savaşı’ndan bu yana en büyük insanlık dramına şahitlik etmektedir (UNHCR, 2014; Norton, 2015). Türkiye, şu anda 2,7 milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yaparak en fazla Suriyeli sığınmacı barındıran ülke konumundadır¹. Suriyeli sığınmacılar, sadece Türkiye’nin iç ve dış politika gündeminde değil, uluslararası toplumun gündeminde de geniş bir yer tutmaktadır. Avrupa’ya geçebilmek için her gün Akdeniz ve Ege Denizi üzerinden binlerce kişi tehlikeli yolculukları göze almakta ya da Avrupada ülke sınırlarında güvenlik güçlerinin şiddete varan müdahalelerine maruz kalmaktadır. Suriyeli sığınmacıların akıbeti hakkında Avrupa Birliği ve Türkiye arasında Mart 2016’da varılan kararların II. Dünya Savaşı’ndan bu yana yaşanan en büyük mülteci krizinin çözümüne ne gibi katkı sağlayacağı ise zaman içinde belli olacaktır.

İnsani boyutu böylesine önemli olan bir konunun basında nasıl ele alındığı üzerinde durulması gereken bir araştırma konusudur. Medyaya sürekli maruz kalmanın bireylerin davranışlarını ya da dünya görüşlerini şekillendireceğini ileri süren yetiştirme kuramından hareketle diyebiliriz

1 İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürü Atilla Toros (Ocak 2016) Türkiye’de kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısını 2 milyon 523 bin 554 olarak açıkladı; ancak UNHCR’in en güncel verilerine göre bu rakam 2 milyon 715 bin 789’dur. bk. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224> (Erişim tarihi: 28.03.2016).

ki, Suriyeli sığınmacıların medya temsilleri, Türkiye gündemindeki sığınmacı/mülteci sorunu hakkında kamu algısını etkilemekte ve sığınmacıların toplum içinde gördükleri olumlu ya da olumsuz davranışlara katkı sağlamaktadır. İkincisi, bu temsiller, konunun söylemsel alanını kurarak Suriyeli sığınmacı sorununun hangi çerçevede, hangi başlıklar etrafında ve nasıl tartışılacağını belirlemektedir. Mevcut çalışma, özellikle bu ikinci maddeye vurgu yaparak, Türk basınında Suriyeli sığınmacıların ve sığınmacı konusunun nasıl temsil edildiğini ve medya temsillerinin konunun algılanışındaki olası etkilerini ele almaktadır.

Daha büyük bir TÜBİTAK araştırma projesinin² bir parçası olan bu çalışma, Türk basınında 2014 yılı kapsamında Suriyeli sığınmacı temsilleri üzerine bir içerik analizidir. İncelenen Suriyeli sığınmacı temsilleri içeriği, Türkiye’de en yüksek tiraja sahip ilk beş gazetede (“Hürriyet”, “Sabah”, “Sözcü”, “Posta” ve “Zaman”)³ 2014 yılında yayımlanan ilgili haberler ve görsellerden elde edilmiştir. Haber ve görsel içeriklerinin incelenmesiyle amaçlanan, basının Suriyeli sığınmacı konusuna dair bakış açısını saptamak ve konunun hangi diğer konular ile ilişkilendirilerek işlendiğini incelemektir. Basının konuyu nasıl ele aldığı, kamuoyunda Suriyeli sığınmacı hakkındaki düşünceleri ve sığınmacı konusunun ne şekilde tartışılacağını etkileyebilmesi nedeniyle önemlidir. Teorik olarak inşacı yaklaşımı takip eden çalışma, Suriyeli sığınmacı kimliğinin bu temsiller üzerinden oluşturulduğu fikrini benimsemektedir.

Toplumsal inşacı çalışmalar, kimliklerin nasıl oluşturulduğu sorusuna odaklanırken, genel olarak basını, aktörlerin kimliklerini inşa eden, onlar hakkında anlamlar ve fikirler üreten bir aktör ya da kurum olarak görmektedir. İnşacı yaklaşıma göre anlam, dil/temsil ya da söylem üzerinden üretilir. Burada anlam, maddelerin dünyasında hâlihazırda var olan bir sosyal gerçeklik değil, bizzat dil ya da söylem tarafından inşa edilmektedir (Wennersten, 1999; Mole, 2007, s. 14). Bu nedendir ki anlam ve gerçeklik, toplumsal olarak inşa edilir. Bu açıdan düşünüldüğünde, medya temsillerinin yansıttığı kimlikler ve bu kimliklere atfedilen anlamlar da gerçeği temsil eden değişmez kimlikler ya da anlamlar olarak görülmez, ama bu temsiller tarafından inşa edilen ve içine doğdukları dönemin kültürel ve tarihi koşullarına göre şekillenmiş, yani toplumsal olarak inşa edilmiş oluşumlar olarak kabul edilir (Mole, 2007, s. 4). Bu teorik çerçeve üzerine oturtulan bu çalışma da, Suriyeli sığınmacı kimliğinin oluşumunda medya temsillerinin rolüne odaklanmaktadır. Daha belirgin bir şekilde ifade edersek, 2014 yılında “Hürriyet”, “Sabah”, “Sözcü”, “Posta” ve “Zaman” gazetelerinde Suriyeli sığınmacıları konu edinen haber metinlerinin ve bu haberlere eşlik eden görsellerin içerik analizini sunmaktadır.

Çalışmada uygulanan içerik analizinde, metin ve görsellerde öne çıkan 1) bakış açıları, 2) temalar ve 3) konular incelenmekte ve 4) bunların Suriyeli sığınmacı kimlik inşası sürecinde

2 “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsillerinin Eleştirel Söylem Analizi” başlıklı TÜBİTAK araştırma projesi, medyada toplumsal konuların ve aktörlerin temsili sorusu genelinde, Suriye Savaşı süresince 2011-2015 yılları arasında Suriyeli sığınmacıların Türk basınında temsiliyi araştırmaktadır. Araştırma, derlem analizi, eleştirel söylem analizi ve semiyotik analiz olmak üzere farklı yöntemler kullanarak konuya çok boyutlu bir bakış açısı getirmeyi amaçlamaktadır. İçerik analizi, Suriyeli sığınmacıların gazetelerde nasıl tanımlandığını ve tartışıldığını görebilmek için konunun araştırılmasında kullanılan ilk adımdır. Bu makalede, söz konusu projenin 2014 yılındaki basın temsillerinin içerik analizinden elde edilen bulgular paylaşılmaktadır.

3 2014 yılına ait tiraj bilgileri için bk. <http://www.medyatava.com/tiraj/2014-01-06>

ürettiği anlamlar tartışılmaktadır. Bu açıdan çalışma, kimlik inşası sürecinin bir parçası olan “biz” ve “onlar” nosyonunun Suriyeli sığınmacı kimliği üzerinden hangi şekillerde yapılandırıldığı konusunda da fikir sunmaktadır. Ancak önceki çalışmalar, medyada sığınmacı temsilleri üzerinden “biz” ve “onlar” nosyonu üretiminin sanılandan daha karmaşık ve zıt anlamlar ürettiğine işaret etmektedir. Örneğin, Van Gorp (2005) ve Gale (2004), medyada sığınmacıların çoğunlukla insani yardımı ve korunmayı hak eden masum kurbanlar ya da bunun zıttı olarak ev sahibi toplum için tehdit oluşturan istenmeyen misafirler olarak temsil edildiklerinden bahsetmektedir. Ayrıca, zorlu şartlara maruz kalmış ve mağduriyete uğramış bazı sığınmacı gruplarının (örneğin 1999 Kosova Savaşı sırasında Kosovalı sığınmacıların), “onlar” olarak temsil edilirken diğer “yabancı” gruplara oranla daha olumlu biçimde temsil edildiğinden bahseden çalışmalar da bulunmaktadır (Gibney, 1999). Bu noktadan hareketle, Türk gazetelerinde Suriyeli sığınmacıları konu edinen haberlerde ve görsellerde olumlu ve olumsuz anlamların bir arada üretildiğini düşünüyor ve bu çalışmada hangi olumlu ve olumsuz anlamların açık ya da gizli bir şekilde üretildiğini görmeyi amaçlıyoruz. Bu amaçla belirlenen araştırma soruları şunlardır:

- Gazetelerin Suriyeli sığınmacılar konusunda başlıca bakış açıları nelerdir?
- Suriyeli sığınmacılar haberlerde ve görsellerde hangi temalar ve konular etrafında temsil edilmektedir?
- Bu temsil şekilleri Suriyeli sığınmacı kimliğinin algılanışında ne gibi etkiler doğurmaktadır?

Çalışmanın ilk kısmında araştırma konumuzun merkezinde yer alan sığınmacı ve mülteci kavramlarına açıklık getirilecek ve medyada sığınmacı/mülteci temsillerini inceleyen çalışmalardan bahsedilecektir. “Metodoloji” bölümünde incelenen örneklem ve kullanılan içerik analizi yöntemi tanıtılacaktır. “Analiz” bölümünde haber metinlerinin ve görsellerin incelenmesinden elde edilen bulgular sunulacak ve son bölümde bulguların yorumlaması yapılacak ve genel sonuçlara varılacaktır.

Kavramlar ve Temsiller

“Mülteci” ve “Sığınmacı” Kavramları

İçerik analiziyle ilgili çalışmasında Berger (1991, s. 26) sistematik bir içerik analizi için kavramların net bir şekilde tanımlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çalışmanın yöntem kısmında değinileceği üzere, içerik analizi tekniği kullanılarak yapılan çalışmalarda incelenen kategorilerin neye göre oluşturulduğu, hangi içeriğin (ya da yöntem kısmında açıklanacağı üzere, değer) hangi kategorilere ait olduğu önemlidir. İçeriklerin ilgili kategorilere dağılımı belirlenirken kullanılan kavramların net, anlaşılır ve belli bir standart içinde olması gerekmektedir. Benzer bir gereklilik içerik analizine tabi tutulan araştırma konusunu tanımlarken kullanılan kavramlar için de geçerlidir. Bu çalışma Suriyeli “mülteci”lerin ve “sığınmacı”ların Türk basınındaki temsillerini incelediğinden ve söz konusu kavramları örneklem oluştururken anahtar kelimeler olarak kullandığından, bu iki kavramın hukuki, sosyal ve siyasi anlamları üzerine bazı açıklamalar

yapmak gerekmektedir.

Uluslararası literatürde sığınmacılık mültecilikten önceki kategoriye işaret etmekte; bir diğer ifadeyle sığınmacı, aday mülteci konumunda bulunmaktadır. Mülteci olma şartlarını taşıyıp taşımadığının belirlenmesi sırasında geçen sürede kişiye sığınmacı statüsü verilir ve bu kişiler ülkeden ülkeye değişmesine rağmen mültecilerle aşağı yukarı aynı haklara sahip olurlar (Başak, 2011). Türkiye ise Cenevre Sözleşmesi'nin (UNHCR, 1951, 1967) bir tarafı olarak "mülteci" kavramını aynı şekilde kabul etmiştir. Diğer yandan Ek Protokol'deki (1967) coğrafi kısıtlamanın muhafaza edilmesi sözleşmeden kaynaklanan bir "hak" olarak kabul edilmektedir (EGM, 2016). Zira, Cenevre Sözleşmesi'ndeki kriterlere uyması durumunda mültecilere daimi ikamet izni verilmek zorundadır. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM) ilgili sayfasında yapılan sığınmacı tanımı ise bu coğrafi kısıtlamanın dışındakileri kapsayacak şekilde Cenevre Sözleşmesi'ndeki mülteci (refugee) tanımını yansıtmakta ve Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelerden gelecek sığınma talebinde bulunanlara, sözleşmedeki beş kriteri uymaları durumunda, kendilerine "sığınmacı" statüsü verilerek üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar koruma sağlanacağı vurgulanmaktadır. 2013 yılında Meclis'te kabul edilen ve 2014 yılında yürürlüğe giren (6458 sayılı) "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" (Türkiye'nin ilk iltica yasası) ile yabancılarla ilişkin vize alma zorunluluğu, ikamet izni, vatansızların ve mültecilerin hukuki durumu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün teşkilat yapısı gibi konular düzenlenmiş ve yabancılar hukuku mevzuatı tek yasada toplanarak (Arap & Çerçi, 2014) sığınmacıların hukuki durumunda önemli düzenlemeler yapılmış ancak mülteci olma hakkındaki coğrafi kısıtlama kaldırılmamıştır. Bu nedenle ülkelerinden kaçmak zorunda kalan Suriyeliler hukuki olarak ancak "sığınmacı" olabilmektedir. Siyasi olarak ise, Suriye'den gelen sığınmacılara ilk olarak işin insani boyutunu esas alan bir yaklaşım sergilenmiş ve sığınmacılar "misafir" olarak tanımlanmıştır. Ancak herhangi bir hukuki karşılığı bulunmayan "misafir" ifadesinin ülkeye sığınanlara karşı çeşitli keyfi uygulamalara yol açma riski taşıyor oluşu nedeniyle Ekim 2011 itibariyle İçişleri Bakanlığının 1994 Yönetmeliği'nin 10. Maddesi uyarınca Suriyeli sığınmacılar "geçici koruma" statüsüne alınmıştır. Bu müphem kavramın yerel olarak yasal zemini ise yukarıda bahsedilen 6458 sayılı kanunla daha sonra sağlanmıştır. Uluslararası dayanağı ise AB Konseyi'nin, Yugoslavya'dan AB'ye yapılan yoğun göçle başa çıkmak için kullandığı, 2001 yılındaki yönergesiyle alakalıdır (AB Konseyi, 2001). Ayrıca 30 Mart 2012 tarihinde 62 sayılı "Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyeti'nde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge"nin kabulü ile söz konusu geçici koruma altına alma durumuna netlik kazandırılmıştır (ORSAM, 2014, s. 11). Hukuki ve siyasi tanımlamalardaki farklılıklara rağmen Suriyeli sığınmacılar için haber söylemlerinde "mülteci" ve "sığınmacı" kelimelerinin sık olarak ve birbirlerinin yerine kullanıldığı görülebilir (Efe, 2015). Bu nedenle basında ve gündelik hayatta Suriyelilerle ilgili sıkça kullanıldığı görülen "mülteci" ve "sığınmacı" ifadeleri⁴, "Suriyeli" ifadesiyle birlikte, çalışmanın veri toplama aşamasında birer anahtar kelime olarak kullanılmıştır.⁵

4 Bunların dışında kullanılan ifadelerin (göçmen, kaçak, misafir vb.) sıklıkları için bk. Efe (2015).

5 Mevcut çalışmada biz, kullanılan ifadelerin hukuki ve siyasi boyutlarını dikkate alarak "sığınmacı" ifadesini, ülkelerinden kaçarak Türkiye'ye sığınmak zorunda kalanlar için kullanmayı tercih ediyoruz.

Medyada Sığınmacı / Mülteci Temsilleri

Lisa Malkki (1996), şu anki haliyle mülteci kimliğinin şekillenmesinde II. Dünya Savaşı sonrası dönemin önemli olduğunu söyler. Mülteci sorunları, bu sorunlarla nasıl baş edilmesi gerektiği, mültecinin kim olduğu ve nasıl görüldüğü hakkında bildiklerimiz bu dönemde şekillenmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru ise özellikle mültecilerin görsel temsilleri ulusal sınırları aşarak mültecinin nasıl görüldüğüne dair stereotipik tanımın oluşmasını sağlamıştır. Bu görseller bugün İnternet, medya, devlet organları ve insani yardım kuruluşlarının yayınları gibi çeşitli araçlarla kültürlerarası dolaşıma sokulmakta ve bir nevi devamlılıkları korunmaktadır (Mannik, 2012).

Çeşitli çalışmalar, sığınmacılar için tekrarlanan temsil kalıplarının genel olarak şu biçimlerde ortaya çıktığından bahseder: Mültecinin “yardıma muhtaç” ve “kurban” olarak gösterildiği, “acı, üzüntü ve umutsuzluk” durumlarına hapsedildiği temsiller (Mannik, 2012) ve de sığınmacıların (onlarla benzer temsil özelliklerine sahip azınlıklar gibi) toplum için bir “tehdit” ve “problem” olarak görüldüğü, “şiddet” ve “suç” gibi konularla beraber ele alındığı temsiller (vanDijk, 1991; Philo & Beattie, 1999; McLaughlin, 1999).

Medyanın, toplumsal konular ve olaylar hakkında fikirlerin ve tavırların oluşumundaki olumlu ve olumsuz etkisi düşünüldüğünde medyadaki sığınmacı temsillerinin, sığınmacıların kamuoyu tarafından nasıl kabul görecekleleriyle yakından ilgili olduğu söylenebilir. Çalışmasında bu konuya değinen Buchanan vd. (2003, s. 39) sığınmacıların, kendi haklarında medyada yer alan olumsuz temsillerinin günlük hayatlarında karşılaştıkları olumsuz tavırları doğrudan etkilediğine inandıklarını belirtmiştir. Karşılaştıkları kızgınlık, taciz ve önyargı gibi kötü davranışları medyanın kendileri hakkında halka yanlış bilgi vermesi ile açıklamışlardır.

Sığınmacıların nasıl temsil edildiği ve hangi temsil şekillerinin sıklıkla tekrarlandığı kadar, nasıl temsil edilmedikleri de önemli bir konudur. Suriyeli sığınmacıların İngiliz medyasındaki temsillerini inceleyen Crawley vd. “sığınmacı seslerinin medyadaki eksikliğini” vurgulamaktadırlar (Crawley vd., 2016). Daha önceki çalışmalarda (Barthes, 1980; Rajaram, 2002) belirtilen sığınmacıların “mağdur insanlar” olarak temsillerinin yetersiz, “suçlu” olarak temsillerinin ise tehlikeli boyutta olduğu sonucu Crawley vd.’nin de önemli bulguları arasında yer almaktadır.

Türkiye’de ise Suriyeli sığınmacıların ülke gündemine oturmasıyla Suriyelilerin medyada temsiline ilişkin araştırmalar yayımlanmaya başlamıştır. Bu araştırmaların en önemlilerinden biri Murat Erdoğan’ın (2015) “Türkiye’de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” adlı eseridir. Çalışmanın bir bölümü ulusal ve yerel gazetelerin internet sitelerinde yer alan “Suriyeli mülteciler” konulu haber ve yorumlara yönelik bir içerik analizinden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 2011-2014 arasında 21 ulusal gazete ve 56 yerel gazetenin internet siteleri incelenmiştir. Araştırmanın temel bulgularına baktığımızda Suriyeli sığınmacıların basında temsili Türkiye’nin kendi iç politika konularından bağımsız bir şekilde ortaya çıkamamaktadır. Buna göre, hükümete yakın bir pozisyon alan gazeteler, siyasi iktidarın sığınmacılar için yaptıklarından övgüyle bahsedip sığınmacıları korunması gereken kimseler olarak yansıtırken; hükümete mesafeli ve

Suriye'deki rejime karşı sert muhalefet göstermeyen gazeteler, Suriyeli sığınmacıları suça eğilimli ve Türkiye'ye yük olan kimseler olarak sunmaktadır. Hükümete muhalif ve sol çizgideki gazeteler konuyu daha çok insan hakları bağlamında ele alma eğilimindedirler. Araştırmada ortaya konan ilginç bir bulgu ise, araştırmanın yapıldığı dönemde hükümete yaklaşımı "değişken" olarak tanımlanabilecek gazetelerde ("Hürriyet" ve "Zaman" gibi) Suriyeli sığınmacılara karşı hem bir olumsuzlama hem de onları mağdur olarak sunma eğiliminin görülebildiğidir. Ulusal basındaki ideolojik duruş kendisini yerel basında da gösterse dahi yerel basın, Suriyeli sığınmacılarla ilgili yaşanan özgül olaylara daha fazla eğilmiştir (Erdoğan, 2015). Ancak Murat Erdoğan'ın konuyla ilgili yaptığı medya analizi çalışmanın sadece bir bölümünü oluşturmakta ve detaylı bir inceleme sunmamaktadır. Benzer bir çalışmada, Efe (2015) farklı gazetelerin konuyla ilgili bakış açılarının zamana ve gazetelerin siyasi pozisyonlarına göre şekil aldığını göstermektedir. Sekiz ulusal gazetenin 2011 ve 2015 yılları arasındaki internet haberlerini incelediği raporda Efe (2015), gazetelerin insani, siyasi ve güvenlikçi yaklaşımlarının sorunun çözümüne gerçek bir katkıda bulunmaktan uzak olduğunu göstermektedir.

Çağlar ve Özkır (2014), çalışmalarında Suriyeli sığınmacıların medya temsillerini köşe yazarlarının görüşleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizinin kullanıldığı araştırmada dört gazetede dört aylık bir süre içerisinde yayımlanan köşe yazıları incelenmiştir. Çalışmadan anlaşılan genel çıkarıma göre "Hürriyet" ve "Sözcü" gazetesi yazarları, Suriyelilerle ilgili dışlayıcı bir dil kullanmışlardır. "Sabah" gazetesi ise Suriyeliler konusunda olumlu bir yaklaşıma sahiptir. Örneklemde yer alan bir başka gazete olan "Zaman" ise Suriyeliler hakkında daha olumlu ve insani bir tavır takınmaktadır; fakat konu siyasi iktidarın sığınmacılarla ilgili yaptığı çalışmalara geldiğinde gazetenin duruşu farklılaşmaktadır. Çağlar ve Özkır'ın çalışmaları (a.g.e) yazarların sadece bakış açılarına odaklandığı için Suriyeli sığınmacı kimliğinin basında içerdiği anlamlar hakkında bize bilgi sunmamaktadır.

Göker ve Keskin'in 2015 yılında yayımladıkları makalelerinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de beş ulusal gazetede temsilini incelenmiştir. Çalışma 2015 yılının ilk altı ayını kapsamakta ve 268 haber metni üzerine odaklanmaktadır. İçerik analizi ve vanDijk'ın eleştirel söylem çözümlemesinin kullanıldığı çalışmadan yapılabilecek genel bir çıkarıma göre Suriyeli sığınmacıların Türk basınında "edilgen", "mağdur" olarak sunulduğu ve bir "günah keçisi" olarak gösterildikleri tespit edilmiştir. MAZLUMDER (2014) tarafından yayımlanan Gaziantep'teki olayları inceleyen raporda ise medyadaki haber dilinin şiddeti körüklediğine işaret edilmiştir. Türk basınının tiraj veya tık sayısını artırma uğruna çarpık bir dil kullandığını belirten raporda "Gaziantep'te Suriyeli avı" gibi haber başlıkları eleştirilmektedir. Bu çalışmaların haricinde Suriyeli sığınmacıların medya temsilleri hakkında gelecekte yayımlanma kapasitesi olan konferans bildirileri de sunulmuştur (örnek: Tahincioğlu, 2014).

Yukarıdaki araştırmalara ek olarak bir de Suriyeli sığınmacılar konusunu medya bağlamından bağımsız ele alan araştırmalar bulunmaktadır ve bunlar Suriyeli sığınmacıların medya temsili ile ilgili çalışmalarından fazladır. Bu çalışmalardan bazıları medya içeriğinin önemine dolaylı olarak değinmiştir. Örneğin, ORSAM ve TESEV işbirliğiyle yazılan raporun sonuç ve öneriler kısmında yerel basının önemine değinilmekte ve Türk kamuoyunun Suriyeli sığınmacılar

gerçeğine alıştırılması ve halkın bu konuda bilinçlendirilmesi için yerel basının kullanılabileceği belirtilmektedir (Oytun & Gündoğar, 2015, s. 37). TİSK tarafından yazdırılan raporda ise medya içeriği boyutuna değinilmemiş, yalnızca Türk medyasının Suriyeli sığınmacılar konusuna ilgisiz olduğu belirtilmiştir (Erdoğan & Ünver, 2015). TBB tarafından yayımlanan rapor (Zencir & Davas, 2014) ve USAK ve Brookings Enstitüsü ortaklığıyla yayımlanan raporlarda ise medya içeriğine özel bir ilgi yoktur (Dinçer vd., 2013; Kirişçi, 2014).

Bahsi geçen bu çalışmalardan farklı olarak mevcut çalışmamız, kapsadığı zaman açısından (1 yıl) diğer çalışmalara göre daha geniş bir örnekleme sahiptir. Ayrıca Suriyeli sığınmacı konusuna dair gazetelerin sadece bakış açılarına değil, içerik ve tematik analiz aracılığıyla temsillerin hangi tema ve konuları barındırır şekilde üretildiklerine ve bu sayede Suriyeli sığınmacı tanımı içerisinde hangi anlamların hangi konular etrafında üretildiğine değinmektedir. Ayrıca haber görsellerinin de inceleme alanına katılması, mevcut çalışmaya bahsi geçen diğer çalışmalardan farklı bir boyut kazandırmaktadır. Çalışmada kullanılan içerik analizi yöntemi aşağıda açıklanmaktadır.

Metodoloji: İçerik Analizi ve Kodlama Sistemi

Mevcut çalışma, Türk basınında Suriyeli sığınmacı temsillerinin içeriklerini incelemektedir. Çalışmada incelenen örneklem, 2014 yılında Türkiye’de en yüksek tiraja sahip beş gazetede (“Hürriyet”, “Sabah”, “Sözcü”, “Post” a ve “Zaman”) Suriyeli sığınmacılarla ilgili yayımlanan haberleri, köşe yazılarını ve haber görsellerini kapsamaktadır. Örneklem için seçilen beş gazetenin içeriği, bir medya takip şirketinin sunduğu veritabanında taranmıştır. Veritabanında arama işlemi iki ayrı anahtar kelime grubu girişi kullanılarak yapılmıştır. “Suriyeli mülteciler” ve “Suriyeli sığınmacılar” şeklinde girilen anahtar kelimeler sayesinde 410 habere ulaşılmıştır. Yinelenen veya araştırma konusu bağlamından kopuk olan haberler elendikten sonra, toplamda 388 adet haber metni ve köşe yazısı elde edilmiştir. Görsel kodlama için ise haber görseli bulunan 174 haber, araştırma örneklemine eklenmiştir. Sadece ilgili anahtar kelime gruplarını içeren haberler derleme dahil edildiği için, araştırma konusuyla ilgili olabilecek bazı haberlerin ve köşe yazılarının analiz dışında kalmış olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ancak elde ettiğimiz derlem 2014 yılına ait ilgili gazetelerdeki haberlerin büyük bir bölümünü kapsamaktadır.

Derlem oluşturulduktan sonra içerikleri incelenmiştir. İçerik analizinin amacı, metinle ya da görsel özellikler aracılığıyla bir grubun ya da olayın nasıl temsil edildiğini açıklamaktır (Bell, 2001). Bunu yaparken konunun nesnel özellikleri hakkında sorular sorulur; örneğin Suriyeli sığınmacıların basında hangi temalarla ilişkili olarak ele alındığı (mesela insani yardım mı, yoksa tehdit temalarıyla mı ilişkilendirildiği) ve bu temsil özelliklerinin araştırılan zaman diliminde ne sıklıkla tekrarlandığı gibi. Bu amaçla, incelenen temsil ya da söylemsel alan parçalara (kategorilere) bölünüp, temsilde tekrarlanan içerik özelliklerinin ne gibi anlamlar ürettiği tartışılır. Ancak burada teknik bir prosedür izlenmelidir. Bu çalışmada da, Philip Bell’in (2001) tarif ettiği içerik analizi yöntemi izlendi. Buna göre, haber metinlerinin, köşe yazılarının ve görsellerin analizi için ilk olarak araştırma sorularımıza cevap verecek kategoriler belirlendi ve temsillerde bu kategorileri oluşturan değerler tanımlandı. Kategorileri belirleme, temsil özelliklerini parçalara

ayırma anlamına da gelebilir (Bell, 2001, s. 16). Değerler ise, kategorilerin olası içerikleridir. Örneğin, Suriyeli sığınmacıların nasıl adlandırıldığını görmek istediğimizde “adlandırma” bir kategoriye, bu kategorinin altında yer alabilecek “mülteci”, “sığınmacı”, “göçmen”, “kaçak” gibi olası cevaplar ise değerleri oluşturmaktadır. Bu kategoriler ve değerler ilk olarak literatür taramasında karşılaşılan kavramlardan oluşturuldu (Mollard, 2001, s. 6), analiz süresince yeni kategori ve değerlerle karşılaşıldıkça geliştirildi. Kategoriler ve değerler bu şekilde belirlendikten sonra, haber metinlerinin ve görsellerin analizi için kodlama tabloları hazırlandı. Kategorilerin ve değerlerin haber metinlerinde ve görsellerde ortaya çıkma sıklıkları, kodlama tabloları üzerinde yapılan kodlamalar ile gösterildi.

Haber metinlerinin ve görsellerinin kodlanmasında bazı kategoriler nesnel değerler üzerinden değerlendirilirken (metin/görsel türü gibi kategoriler), bazı kategorilerin değerlendirmesi (bakış açısı, gibi), her ne kadar belirli kriterler çerçevesinde hazırlansa da, subjektif ve yoruma açık bir görünüme sahip olabilmektedir. Kodlamada olası tutarsızlıkları azaltmak ve güvenilirliği sağlamak için bazı yöntemler izlendi. Öncelikle, her bir kategorinin ve değerlerin tanımlanmasında kullanılan kriterler net bir şekilde açıklama tablolarında belirtildi. Böylece, kodlamada görev alan dört farklı kodlayıcının, hem kendi kendileriyle hem de birbirleriyle tutarsız olma ihtimalleri azaltıldı. Ayrıca, kodlayıcıların birbirlerinin kodlamalarını kontrol etmesi ve en nihayetinde araştırmacıların kodlamaları kontrol etmesi sağlanarak kodlamalar sistematik bir hale getirilmeye çalışıldı.

Suriyeli sığınmacı temsillerinde incelediğimiz kategorilerin Türk basınında nasıl ve hangi sıklıkla ortaya çıktığını incelemek, sığınmacılar hakkında üretilen anlamları tartışabilmek için bize uygun bir zemin hazırlar. Ancak burada içerik analizine yöneltilebilecek olası bir eleştiri, kategorilerin ve değerlerin araştırmacıların yorumuna bağlı olduğu, bu yüzden analizin objektif olmadığı şeklinde olabilir. Bu eleştiri, geçerli bir eleştiri olmakla beraber, her türlü metin analizi ya da görsel analiz için de söylenebilir. Her içerik analizi, aynı konunun temsiliyi incelemek için farklı öğeler ve kategoriler üzerine yoğunlaşabilir ve bunun sonucunda farklı sonuçlar elde edilebilir. Böyle olsa dahi içerik analizi, çalışılan konu içinde ele alınan kategorinin basında ne şekilde ve ne sıklıkla öne çıkarıldığını, temsiline nelere öncelik verilip verilmediğini gösterebilmesi açısından önemlidir (Bell, 2001, s. 26). Bu özelliği sayesinde içerik analizi basının belirli bir konuya ya da insanlara dair tutumu hakkında bize fikir verebilir ve kamu algısının oluşumunda basının oynadığı rolü tartışmaya açar.

Bu metodolojik artalanı dayanarak haber metinleri ve görselleri için iki ayrı kodlama tablosu hazırlanmış, bunlarla ilgili kriterler belirlenmiş, kodlamalar dört araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir ve toplamda 388 metin ve 174 haber görseli kodlanmıştır. Ayrıca her bir araştırmacının yaptığı kodlama iki ayrı araştırmacı tarafından daha kontrol edilmiştir. Kodlama kategorileri ve seçenekleri detaylı olarak burada açıklanamayacağı için aşağıda metin analizlerinde “Bakış Açısı”nı belirlemede kullanılan kriterler⁶ bir örnek sunması amacıyla gösterilmektedir.

6 Bu kriterlerin belirlenmesinde Ceri Mollard’ın *Asylum: The Truth Behind the Headlines* adlı raporundan (Oxfam, 2001) yararlanılmıştır (Erişim linki <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/asylum-the-truth-behind-the-headlines-111959>, erişim tarihi 31.03.2016).

Olumsuz metinler

1. Sığınmacıları tanımlamak için (doğrudan) olumsuz kelime ve ifadeler kullanan,
2. Sığınmacıları çağrışım yoluyla, kullanılan sözcüklerin çağrışım yaptığı kavramlar aracılığı ile olumsuz olarak tanımlayan ifadelere yer veren,
3. Sığınmacıları tanımlamak için ırkçı ifadelere yer veren,
4. Sığınmacıların ülkelerine geri dönmeleri gerektiğine dair önermeler sunan,
5. Türkiye'deki sığınmacıların varlığı hakkında muhalif ya da düşmanca görüşe sahip olan,
6. Sığınmacıların varlığını karmaşa nedeni olarak gören bakış açılarını sunan,
7. Sığınmacıları ekonomik külfet, işsizlik ya da fiyat ve kira artışının nedeni olarak yansıtan metinler.

Olumlu metinler

1. Sadece olgusal gerçekleri içeren,
2. Sığınmacılarla ortak kültür/dine vurgu yapan,
3. Sığınmacıların Türkiye'ye (ekonomik ve kültürel) katkısını aktaran,
4. Sığınmacılara yönelik negatif tutumları kınayan,
5. Sığınmacı haklarını savunan görüşlere yer veren,
6. Sığınmacıların (Türkiye'de ya da diğer ülkelerde) yaşadıkları zorluklara yer veren,
7. Sığınmacıların kendi görüşlerini (birinci ağızdan) aktaran,
8. Sığınmacıların olumsuz temsilini eleştiren metinler.

Yansız metinler

1. İlave bir yorum olmaksızın sığınmacılarla ilgili gerçekleri, bilgileri aktaran,
2. Sığınmacı sorununun her iki tarafına da eşit olarak yer veren,
3. Sığınmacılarla ilgili gerçek dışı eleştirilere ve negatif/ırkçı bir dile yer vermeyen metinler.

Analiz

Çalışmanın örneklemini içerisinde en fazla sayıda haber ve köşe yazısı yayımlayan gazetenin "Zaman" gazetesi olduğu görülmüştür. Toplam 121 frekansla ilk sırada yer alan gazete örnekleme alınan metinlerin %31'ine sahiptir. "Hürriyet" gazetesi ise 80 adet metin ve %21'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır. Sadece 1 haber farkla (79 adet metin) "Sabah" gazetesi üçüncü sıradadır. Son iki sırada ise 62 adet metin yayımlayan "Sözcü" gazetesi (%16) ve 46 adet metne sahip Posta Gazetesi (%12) bulunmaktadır. Metinlerin ve görsellerin dağılımı aşağıdaki tabloda

gösterilmektedir (Tablo-1). Buna göre en çok haber metninin ve görselinin sırasıyla “Zaman”, “Hürriyet”, “Sabah”, “Sözcü” ve “Posta” gazetelerinde yer aldığı görülmektedir.

Nicel olarak bu sıralama gazetelerin konuya gösterdikleri önem hakkında bir fikir vermektedir. Ancak haber içeriklerine daha yakından bakıldığında görülmektedir ki bazen temsil edilen sadece sığınmacı değil gazete ile ilgili başka bir konu olabilmektedir. Örneğin “Zaman” gazetesindeki haberlerin önemli bir bölümünü, “Zaman” gazetesine yakın olan bir dernek (Kimse Yok Mu Derneği) tarafından yapılan insani yardım ile ilgili haberler oluşturmaktadır. Nitekim insani yardım teması (%14, n=121) “Zaman” gazetesinde yer alan ilgili temalar arasında “sığınmacı sorunları”ndan (%24) sonra ikinci sırada gelmektedir. Aynı şekilde “Zaman” gazetesinde kullanılan görsellerin temalarında da “yardım” %16 ile (n=55) “sığınmacı sorunları”ndan sonra ikinci sırada gelmektedir.

Tablo 1: Metinlerin ve görsellerin gazetelere göre dağılımı

<i>Gazeteler</i>	<i>Metin Sayısı</i>	<i>Görsel Sayısı</i>
Hürriyet	80	36
Posta	56	25
Sabah	79	32
Sözcü	62	26
Zaman	121	55
<i>Toplam</i>	388	174

Tüm gazetelerde yer alan haber ve köşe yazısı temalarının dağılımına bakıldığında (EK 1), “sığınmacı sorunları” (% 18) ve “siyasi yaklaşım” (%15) temalı haberlerin, en başta geldikleri görülmektedir⁷. Benzer şekilde, görsellerde işlenen temalara bakıldığında da (EK 2) sığınmacı sorunlarını içeren “yoksulluk/mahrumiyet” temasının ilk sırada (%38) geldiği, Suriyeli sığınmacılara “yardım” konusunu işleyen haberlerin de ikinci sırada (%18) olduğu görülmektedir. Bu kategorilerin tek başlarına önem ya da önemsizlik ifade etmede yeterli olmayacağı fikrinden hareketle, çalışmanın devamında haber metinlerindeki ve görsellerindeki içerikleri birlikte değerlendirerek sığınmacılarla ilgili temsillerin genel özelliklerini inceleyeceğiz.

7 Bu kategoride ilk sırada %30 ile “ikincil haberler” gelmektedir. “İkincil haberler” diye kodlanan metinlerin merkezinde Suriyeli sığınmacılar bulunmamakla beraber metin bir şekilde Suriyeli sığınmacılardan bahsetmektedir. Örneğin bir siyasetçi farklı konularda demec verirken Suriyeli sığınmacılar meselesine de değinmiştir ve bu kapsamdaki metinler örneklem dışında bırakılmamış; ancak içerik analizine dahil edilmemiştir.

Suriyeli Sığınmacı Kimliği: Bakış Açısı ve Temalar

Görsellerdeki bakış açısının kodlanmasında, yukarıda belirtilen kriterlerin yanı sıra ayrıca dikkat edilen bir kaç hususu açıklamak faydalı olacaktır. Görselde bakış açısının değerlendirilmesi, görselin okuyucuda sığınmacılara yönelik uyandırdığı duygu ile ilişkilendirildi ve bu duygu “olumlu”, “olumsuz” ya da “yansız” olarak kodlandı. Görseldeki baskın duygu sığınmacılara karşı yardım ve sorumluluk duygusu uyandırıcıysa ya da sığınmacılar ve Türkler arasındaki ortak kültürel ve dini değerler gösteriliyor ve iki grup arasında bir dayanışma duygusu yaratılmaya çalışılıyorsa, görselin bakış açısı “olumlu” olarak kodlandı. Buna karşılık görsel, sığınmacıların varlığını toplumsal sorunların (ekonomik yükün, kargaşanın, dilencililiğin, çevre kirliliğinin vb.) artmasının nedeni olarak gösteriyor ve okuyucuda sığınmacılara karşı olumsuz ve dışlayıcı duyguları harekete geçiriyorsa bakış açısı “olumsuz” olarak kodlandı. Görselde öne çıkan bir baskın duygu belirlenmemiş ise bakış açısı “yansız” olarak yorumlandı. Görselin yorumlanmasında, görselin kendisi kadar görsele eşlik eden alt yazı ve haber başlığı da görselin anlamına katkıda bulunan etkenler olarak ve görselin birer parçası olarak kabul edildi ve bakış açısı hepsi bir bütün olarak değerlendirilerek kodlandı.

Yukarıda belirtilen kriterler dikkate alınarak yapılan kodlamalar sonucunda haber metninin⁸ (n=388) %50’si yansız, %38’i olumlu ve yalnızca %12’si olumsuz olarak kodlanmıştır. Aynı şekilde haber görsellerinde sığınmacıların çoğunlukla olumlu yönde temsil edildiği görülmüştür. Sığınmacıları olumlu temsil eden görsellerin oranının (%51), yansız (%24) ve olumsuz (%25) temsillere göre iki katı fazla olduğu görüldü. Olumlu ve yansız haberlerin ağırlıkta olması, gazetelerin Suriyeli sığınmacılara karşı genel duruşlarının olumlu, en azından açıkça ötekileştirici ve dışlayıcı olmadığını göstermektedir. Bakış açısının gazetelerdeki dağılımına baktığımızda, en fazla olumsuz haberin (%33, n=62) ve görselin (%27, n=12) “Sözcü” gazetesinde yer aldığı görülmektedir.

Genel olarak baktığımızda tüm metinlerde “yerel sorunlar/etkiler” (metinlerde %6) ve “güvenlik” (metinlerde %7) etiketleriyle kodlanan temalar sığınmacı temsillerinin olumsuzluğu açısından önemli işaretlerdir. Yerel sorunlar/etkiler kategorisinde sığınmacılar için yapılan harcamalar, sığınmacıların neden olduğu iş gücü kaybı, kira artışı ve kaçak elektrik kullanımı nedeniyle gelen zamlar, Suriyeli sığınmacı kadınların ikinci eş olarak görülmesiyle oluşan sosyal sorunlar, sığınmacılardan kaynaklandığı düşünülen bulaşıcı hastalıklar vb. sorunlar yer almaktadır. Güvenlik kategorisinde ise sığınmacıların (doğrudan ya da dolaylı olarak) neden oldukları düşünülen çatışmalar, patlamalar, sosyal infial vb. sorunlarla birlikte sığınmacıların bulaştıkları adli suçlar, sınır ihlali ve IŞİD tehdidi gibi konular ele alınmaktadır. Bu iki tema ile kodlanan metinlerdeki olumsuz bakış açısı görseller ile de pekiştirilmektedir. Aşağıdaki “Hürriyet” gazetesinin haberinde görüldüğü gibi sığınmacıların neden olduğu kira artışı, genelde ise ekonomik tehdit iması, sığınmacıların sırada bekleyen bir “kalabalık” olarak çapraz açıdan⁹ fotoğraflandığı bir görsel ile pekiştirilmektedir.

8 388 metnin 314 tanesi (%81) haber metniyken, çalışma kapsamına 74 köşe yazısı (%19) alınmıştır.

9 Detaylı bir semiyotik analiz için burada yeterli yer olmasa da bu görselde fotoğrafın açısının izleyici ile obje arasında doğrudan teması engelleyen, objeye “kenardan” bakmamızı sağlayan bir açı ile çekildiğini ve bunun da sığınmacı tehdidi söylemine katkıda bulunduğunu belirtmekte fayda var.

Suriyeli sığınmacı ve üniversite öğrencilerinin ev talebi kiraları yükseltti

SURİYELİ ÇOK EV YOK

TÜRKİYE'ye sığınan Suriyeli mülteciler İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay'da kiralık ev talebinde patlamaya yol açtı. Kira fiyatlarında yüzde 100'e varan artışlar yaşanırken, kiralık ev bulmak da zorlaştı.

Gülistan ALAGÖZ

SURİYE'deki iç savaşın devam etmesi nedeniyle Türkiye'ye sığınan mültecilerin artması akıllara şu soruyu getiriyor, "Bu kadar mülteci nerede kalacak?" Sığınmacıların bir kısmı ülke genelindeki 24 kampta yaşarken, önemli bir bölümü kendi güçleri ile ev kiralamayı ya da akrabalarının yanında yaşamayı seçiyor. Birkaç aile bir araya gelerek ev arayan Suriyeliler, İstanbul, Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep gibi illerde kiralık ev fiyatlarının artmasına ve arızın tükennesine yol açıyor. Emlak değerleme uzmanları ve emlak ofisi yöneticileri ülke genelinde kiralık ev fiyatlarının son bir yılda yüzde 20 ila yüzde 100 oranında arttığını belirtiyor. Suriyeli mülteciler, üniversite öğrencilerinin yeni ev arayışı ve evi kentsel dönüşümün grenlerin ev talebi birleşince son aylarda kiralık ev bulmak her zamankinden daha da çok zorlaşıyor.

UCUZ YERİ SEÇİYORLAR

İstanbul Emlakçılar Odası Başkanı Nizamattin Aşa'nın verdiği bilgiye göre Suriyeli mülteciler İstanbul'da Esenler, Bağcılar, Güngören, Esenyurt ve Hadımköy bölgelerini seçiyor. Bazı bölgelerde kiraların yüzde 100'ü bulan ölçüde arttığını belirten Aşa, geçen yıl ortalama kiralama fiyatlarının 500-600 lirayken, bu yıl 900-1000 liraya yükseldiğini belirtti. Anadolu yakasında Üsküdar, Pendik ve Kartal'ın tercih edildiğini söyleyen Altın Emlak Genel Müdürü Hakan Erilkin, geçen yıl 700-750 lira olan kiralama bedellerinin taleple biriktire 1000 liraya ulaştığını belirtti. Gaziantep'te kiralar yüzde 30 ila 50 arasında artış gösterdi. Gaziantep Tüm Emlakçılar Odası Başkanı Mehmet Aytaç, Suriyelilerin Şahinbey ve Şehitkamil bölgelerini seçtiklerini, kiraların 600 ila 1200 lira arasında değiştiğini söyledi. Şanlıurfa merkezinde kiraların 2013'e göre yüzde 25 arttığını belirten TSKB Gayrimenkul Değerleme Genel Müdürü Makbule Yoneli Maya, "Şuraya yakın bölgelerde artış yüzde 50'yi geçti. Hatay'da kiralar bir yılda yüzde 20-25 arttı. Kırıkhan, Reyhanlı'da artış yüzde 50'yi buldu" dedi.

Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı **1.5 milyon***

Ev tutan Suriyeli sayısı **550 bin**

*Son 2 ayda gelen mülteciler dahil değil. Özellikle son haftalarda gelen yoğun göç, sınırlarındaki sınır kentlerde yoğun. AFAD'ın 26 Eylül'de yaptığı açıklamaya göre bir haftada 160 bin kişi sınırdan geçti.

Urfa'da kira bedeli 3 bin TL

HATAY'da kira fiyatlarının 400 ile 1200 lira arasında değiştiğini belirten emlakçılar, "Geçen yıl 350 lira olan bir ev şimdi 550 lira. KİML ev sahipleri fırsatçılık yapıyor" dedi. Şanlıurfa'da ise kira bedelleri 700 lira ile 3 bin lira arasında değişiyor.

Suriyeliye daha pahalı

EV sahipleri Suriyeli mülteciler, ödemeler ve devamlılık konusunda riskli durumlarında kira fiyatları kirada bedellerinin peşin istiyor ve bölge rayçilerinin üzerinden bedelleri talep ediyorlar. KİML ilçelerde ise Suriyeli kiracıları olacak bulamıyor.

Resim 1: Hürriyet, 28.09.2014

Görsel kodlamalarda ön plana çıkan temalardan "tehdit" teması (%17) bu bulguyu, yani sığınmacıların toplumsal sorunların nedeni olarak temsilinin tehdit söylemini pekiştirdiğini desteklemektedir. Tehdit söyleminin, sığınmacı haberlerinde vurgulanan sayısal veriler üzerinden de tekrarlandığı gözlenmiştir. Sığınmacıların sayıları ile ilgili veriler ya da sığınmacılarla ilgili harcamaların verileri, onların olumsuz temsilinde görülen özelliklerden biridir. Sığınmacıların sayıları ile ilgili veriler kendi başına ve doğrudan bir olumsuzluk çağrıştırmasa da eklemledikleri söylem açısından, artan sığınmacı sayıları ve bununla ilgili sorunları akla getirmektedir. Aşağıdaki "Zaman" gazetesi haberinde yer alan sığınmacıların sayısı ile ilgili uyarının altında bahsettiğimiz dolaylı tehdit söylemi yer almaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYARDI:

400 BİN SURİYELİ TÜRKİYE'YE SİĞİNABİLİR

İŞİD'in kuşattığı Kobani'den Türkiye'ye göç edenlerin sayısı 200 bini bulurken mülteci dalgasının büyüklüğüne dair çarpıcı bir açıklama geldi. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Sözcüsü Fleming, 400 bin nüfuslu şehirdeki herkesin Türkiye'ye sığınma ihtimali bulunduğunu söyledi. Sayının, köylerle birlikte yarım milyona ulaşabileceği ifade ediliyor.

SERKAN SAĞLAM, İBRAHİM CELİK SURUÇ

Surie'nin Kobani şehri çevresinde İŞİD ile PKK'nın uzantısı YPG arasındaki çatışmalarla birlikte bölgeden kaçışlar sürüyor. Tek çıkış noktası olan kuzeydeki Türkiye sınırının geçişlere açıldığı cuma gününden beri gelen sığınmacıların gayri resmi sayısı 200 bini geçti. Birleşmiş Milletler (BM) dün Türkiye'nin omuzlamak durumunda kalabileceği mülteci dalgasının büyüklüğüne dair açıklama yaptı. BM

Mülteciler Yüksek Komiserliği Sözcüsü Melissa Fleming, 400 bin nüfuslu Kobani'deki herkesin sınırı geçerek Türkiye'ye sığınma ihtimali bulunduğunu söyledi. Yerel kaynaklar bu sayının civar köylerin de eklenmesiyle yarım milyonu geçebileceğini belirtiyor. Ana sığınma noktası Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde ise durum içler acısı. 3 odalı evde 50 kişi yaşamak zorunda kalanlar var. O kadar şanslı olmayanlar çaresiz dışarda sabahlıyor. **İDİS HABER 13**

Erdoğan: İŞİD'e operasyonu destekliyoruz, devam etmeli

Resim 2: Zaman, 24.09.2014

Bu çalışmanın önemli bulgularından biri, tematik kodlamalarda, “İkincil haberler” isimli tema dışarıda bırakıldığında en fazla kodlanan temanın metinlerde ve görsellerde “sığınmacı sorunları” ile ilgili olmasıdır; metinlerin %18’inde ve görsellerin %38’inde sığınmacıların yaşadığı sorunların işlendiği görülmektedir. Bu temanın kapsamına sığınmacıların Türkiye’de oluşturdukları ya da oluşturabilecekleri siyasal, sosyal, ekonomik ve güvenlik sorunları girmemektedir. Temanın içeriği, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de maruz kaldıkları nefret suçları, istismar, uyum, barınma ve çalışma vb. sorunlarıdır. Bu nedenle bakış açısı kategorisiyle beraber düşünüldüğünde Türk basınının genel olarak Suriyeli sığınmacılar meselesine yansız ve olumlu bir açıdan baktığı ve haberlerin önemli bir bölümünde sığınmacıların karşılaştıkları sorunların işlendiği görülmektedir. Ancak bu yargının kesinleştirilmesi için daha detaylı bir nitel analize gerek olacağını, bu çalışmada sadece nicel veriler ışığında bir takım tespitlerde bulunduğumuzu hatırlatmak faydalı olacaktır. Sığınmacı sorunlarının işlendiği haberlerde, sığınmacıların “mağdur kitleler” olarak temsil edildikleri ve bunun sorunun çözümüne dair kalıcı bir katkı sağlamaktan uzak olduğu daha önce yapılan çalışmalarda gösterilmiştir (Efe, 2015). Nitekim sığınmacı sorunlarının işlendiği haberlerin yanı sıra tematik kodlamanın hatırı sayılır bir bölümünü yardım haberleri oluşturmaktadır (metinlerin %10’nu ve görsellerin %18’ini). Yardım haberlerinde sığınmacılara yapılan yardımların yanı sıra yardım yapanların “olumlu ben” temsilleri söz konusudur. İçerik analizinin girişinde bahsettiğimiz gibi özellikle “Zaman” gazetesindeki yardım haberlerinin Kimse Yok Mu isimli yardım derneği ile alakalı olması olumlu ben temsillerinin önemli bir örneğidir.

Kimse Yok mu'nun Japon gönüllüleri Suriyeli öğrencilere yardım dağıttı

Japonya Meiji Gakvin Üniversitesi öğrencileri, Kimse Yok mu aracılığı ile gönüllü olarak geldikleri Türkiye'de Suriyeli mülteci öğrencilere kitap ve kırtasiye yardımında bulundu. Zeytinburnu'ndaki etkinlikte 15 kişilik Japon öğrenci ve öğretmen grubu, Suriyeli öğrencilerle buluştu. Japon öğrencilerin oldukça mutlu oldukları görüldü.

MUTLU ÖZAY İSTANBUL

Dünyanın dört bir yanında faaliyetlerini sürdüren Kimse Yok mu Derneği, gönüllüleri sayesinde dostluk köprüleri kurmaya devam ediyor. Japonya'dan gelen üniversite öğrencisi Kimse Yok mu gönüllüleri, Suriyeli mülteci öğrencilere kırtasiye yardımında bulundu. Japonya'da Tokyo merkezli eğitim veren Meiji Gakvin Üniversitesi öğrencileri ve öğretmenleri, Kimse Yok mu Derneği aracılığı ile Türkiye'ye gelecek Suriyeli mülteci öğrencilere yardım etti. Zeytinburnu'nda Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü okula giden 15 kişilik Japon öğrenci grubu ve öğretmenleri, buradaki çocuklarla tanıştı.

Yardım kolilerini sırtlarına taşıyan Japon öğrenciler, Suriyeli çocuklarla sohbet etti. Kimse Yok mu Derneği'nin organize ettiği yardımda yer alan Japon öğrenciler, Suriyeli öğrencilere yardım etmekten dolayı çok mutlu olduklarını ifade etti. Yapılan yardımların ardından Japon öğrenciler yanlarında gettikleri çeşitli kâğıtları Suriyeli çocuklara dağıtarak birlikte geleneksel Japon kâğıt katlama sanatı olan origami etkinliği yaptılar. Suriyeli öğrencilere kâğıtları katlamayı gösteren Japon öğrenciler birlikte kâğıttan genç yaptılar. Yardımların ardından misafir öğrenciler geleneksel kıyafetlerini giyerek Suriyeli çocuklara bir de şırıpriz yaptı. Geleneksel oyun-

larını sergileyen Japon öğrenciler daha sonra Suriyeli çocukları da aralarına aldı. Birlikte dans gösterisi yapan öğrenciler, uzun süre birbirlerini alkışladı.

Yardım gönüllüsü olarak Japonya'dan gelen Ayano Inoue, Türkiye'de ilk kez bulunduğunu söyledi. Birçok ülkeye gittiğini anlatan Inoue, "Sımdıye kadar görmediğim derecede insanların sıcakkanlı olduklarını gördüm. Suriyeli mülteciler de çok büyük bir ızdırıp sonucunda

buraya gelmiş olmalarına rağmen yüzlerindeki güler yüzi görmek çok güzeldi. Onlarla birlikte vakit geçirmek de çok keyifliydi." dedi.

Daha önce ülkesinde yardım faaliyetlerine katıldığını anlatan Geng Ki ve Akito Sakaya, "Burada çocuklarla bir iş olup destek verebiliğimize için çok memnun olduk. Güler yüzlerini görebildiğimiz için mutluyuz. Suriyeli öğrencilerimize bizi bu çok etkiledi." dedi.

Suriyeli öğrenci Salih Akha, da memnuniyetini Japon öğ-

rencilerle kucaklaşarak gösterdi. Prof. Katsuhito Harada, Türkiye ve Japonya'nın geçmişine dayalı bir dostluğunun olduğunu söyledi. Prof. Harada, "3 yıl önce Japonya'daki felakette, depremde Kimse Yok mu Japonya'daydı ve bu bizi çok etkilemişti. Biz de buraya gelmek onların faaliyetlerinde bulunmak istedik." dedi.

Prof. Harada, "Suriyeli öğrencilere, Japon kültüründen de bir şeyler göstereceğiz." dedi.

Resim 3: Zaman, 04.03.2014

Olumlu ben ve diğeri temsillerinin yer aldığı haberlerin önemli bir kısmını "siyasi yaklaşım" teması ile kodlanan haberler oluşturmaktadır (metin kodlamalarının %14'ü). "Siyasi yaklaşım" ile kodlanan metinler sığınmacılarla ilgili politikaları ve eleştirileri, hükümetin Suriye politikasını ve bununla ilgili eleştirileri, diğer ülkelerin sığınmacı politikalarını ve bununla ilgili eleştirileri ve 2014 yılındaki seçim ve sığınmacıların seçimlerde oy kullanacağı yönündeki haberleri kapsamaktadır. Bu nedenle, siyasi yaklaşım teması ile kodlanan haberler Suriyeli sığınmacı temsilinden ziyade Türkiye'deki siyasi gruplar açısından olumlu ben ve diğeri temsillerini yansıtmaktadır. Bu minvalde hükümete yakın ve meseleye kısmen eleştirel bakan gazetelerde (özellikle "Sabah", "Hürriyet" ve zaman zaman "Posta'da) hükümetin sığınmacı politikasıyla ilgili olumlu görüşlere ve övgülerini yer verilirken, "Sözcü" ve "Zaman" gazetelerinde bu konudaki eleştirilere daha çok yer verilmektedir.

Bu bölümün sonunda, Avrupa'ya Ege Denizi ve Akdeniz üzerinden botlarla kaçmaya çalışan sığınmacılar ve insan kaçakçılarıyla ilgili haberlere değineceğiz. Bu haberler metin kodlamasında "Akdeniz / Ege Denizi" teması altında kodlandı ve tekrarlanma sıklığına göre (%2) son sırada yer aldı. Görsel kodlamada ise "sürgün" teması altında kodlandı ve tekrarlanma sıklığına göre dördüncü sırada (%15) yer aldı. Bu tema ile kodlanan haberlerin önemli bir kısmı insani ve

olumlu bir bakış açısı ile verilirken, bazen bu içerik sınır güvenliği ve sığınmacıların neden olduğu düşünülen sorunlar bağlamında, güvenlik ve tehdit söylemine eklenerek olumsuz bir bakış açısını güçlendirmek için kullanılabilir.

Resim 4: Posta, 3 Mayıs 2014

Yukarıdaki haberde görüldüğü gibi özellikle haber görsellerinde bu temanın daha sık kullanılması, haber seçiminde kullanılan kriterlerle ve bu tür görsellerin bu kriterlere uygun olmasıyla açıklanabilir. Diğer bir deyişle Akdeniz'i, Ege Denizi'ni ya da yukarıdaki haberde olduğu gibi Meriç Nehri'ni geçmek üzere iken batan teknelerden kurtulan çaresiz ve ölü sığınmacı görüntülerinin dramatikliği haber olma olasılıklarını arttırmaktadır. Bugün herkesin Suriyeli sığınmacılarla ilgili zihinlerinde kalan ve özellikle Avrupa ülkelerinin konuyu görmezden gelmelerine son veren Aylan bebeğin kıyıya vurmuş bedeni bu açıdan önemli bir örnek teşkil etmektedir. Ancak bu algı çalışmalarının konusu olduğu için incelemeyi burada sonlandırmak zorundayız. İncelemenin bir sonraki bölümünde metin kodlamalarından farklı olan görsel kodlamaları ele alacağız.

Suriyeli Sığınmacının Görsel Temsilleri

Barthes (1981, s. 102), "Fotoğraf temsil ettiği kişi dışında her şeye benzer." der ve fotoğraf ile yansıttığı kişi arasındaki farklılıktan, benzememezlikten ya da benzerlik olsa da aynı

olmama durumundan bahseder. Kendilerinin “sığınmacı” olarak temsil edildiği fotoğraflara bakan sığınmacılar da büyük ihtimalle fotoğrafta, aşına oldukları “ben”den çok farklı bir kişiyle karşılaşır. Ülkelerini, evlerini, bildikleri yerleri terk etmek zorunda kalmadan önceki eski hallerinden farklı, yeni bir durumun içinde yeni bir “kimlikle” var olmaya çalışan bir “sığınmacı” ile karşılaşır. Araştırmanın bu bölümünde, basın görsellerinde sığınmacının hangi durumlarda hangi kimliklere büründürüldüğü incelenecektir.

Haber fotoğraflarının Suriyeli sığınmacıyı nasıl temsil ettiği, onu hangi konular içinde görüntülediği ve ne tür duyguları harekete geçirdiği ile alakalıdır. Örneğin, yaşadıkları zorlukları konu edinen fotoğraflarla temsil edilmek, halk içinde sığınmacılara karşı bir acıma ve sorumluluk duygusu uyandırabilirken, varlıklarının toplumsal sorunlar içinde konu edilmesi sığınmacıları sorunların kaynağı olarak konumlandırabilir ve sığınmacılar hakkında olumsuz anlamlar çağrıştırabilir. Duygu oluşturma ve anlam çağrıştırma görsellerde daha karmaşık bir yolla yapıldığından, görsellerde sığınmacıların hangi temalar etrafında temsil edildiği metin analizinden farklı kategorilerle incelenmiştir. Görsellere özgü temalar, farklı alt konu başlıklarını kapsayan daha büyük konu başlıkları olarak düşünülmüştür. Görseller için belirlenen “temalar” ve bunlarla ilişkili “konu başlıkları” Tablo 1’de gösterilmektedir.

Görsellerde sığınmacıların temsil edildiği konu başlıkları iki ayrı şekilde kodlandı: görseldeki temsilin özelliklerine (mimiklerine, hareketlerine, gösterildiği bağlama vs.) göre ve fotoğraf altı yazısı ve haber başlığına göre. İlkinde işlenen konu, sadece görselin kendisi üzerinden yorumlandı; ikincisinde ise konu, fotoğraf altı yazısı ve haber başlığında anlatılanlardan hareketle yorumlanıp kodlandı.

Haber metinlerinde en sık tekrarlanan temaların “insani yardım” ve “sığınmacı sorunları” olduğu düşünüldüğünde, görsellerde öne çıkan tema ve konuların da sığınmacıların içinde bulunduğu zor koşulları belgeleyen fotoğraflar olması beklenir. Buna uygun olarak, görsellerde en sık tekrarlanan temanın Suriyeli sığınmacıların zorlu hayat koşullarını işleyen “yoksulluk/mahrumiyet” teması olduğu görüldü (%38, n=66). Yoksulluk/mahrumiyet teması altında en çok gösterilen konular ise kadın ve çocukları zorlu koşullarda görüntüleyen fotoğraflar (n=42) ve sığınmacıların barınma sorunlarını temsil eden fotoğraflar (n=18) olmuştur.

Tablo 2: Suriyeli sığınmacı görsellerinde gözlemlenen temalar ve konu başlıkları

Görsel Tema	Konu Başlıkları
1 Tehdit	1.1 Suça Yatkınlık 1.2 Kaçak 1.3 Ekonomik Tehdit 1.4 Sağlık Tehdidi 1.5 Kargaşa / Kızgınlık
2 Yoksulluk/ Mahrumiyet	2.1 Barınma Koşulları 2.2 Kadın/ Çocuk perişanlığı 2.3 Çalışma koşulları/ İşsizlik 2.4 Dilenci 2.5 Sağlık Koşulları
3 Sürgün	3.1 Suriye'den Türkiye'ye Geçenler 3.2 Suriye Dışı Ülkelerdeki Sürgün
4 Göçmen	4.1 Türkiye'de Çalışan/İş Kuranlar 4.2 Yerleşenler
5 Dışlanmış	5.1 Fazlalık Olarak Görülen 5.2 Layık Görülmeyen 5.3 Görülmeyen/Unutulan
6 Yardım Alanlar	6.1 Yardıma Muhtaçlar 6.2 Yardımlarla Durumunda İyileşme Gözlenenler
7 Aktif	7.1 İyi Şartlar Talep Eden 7.2 Mahrumiyete Tepkili 7.3 Avrupa/Dünya Kamuoyu Övgüsü 7.4 Avrupa/Dünya Kamuoyu Eleştirisi 7.5 Hükümete Övgü 7.6 Hükümete Eleştiri
8 N/A	8.1 N/A

Yoksulluk temsilinin ardından, görsellerde en çok Suriyeli sığınmacıya yönelik yardım temasını işleyen fotoğraflar öne çıkıyor. “Yardım alan” Suriyeli sığınmacılar, görsellerde en sık tekrarlanan ikinci tema (%18, n=31) olarak saptanmıştır. Yardım alan Suriyeli sığınmacılar iki farklı şekilde temsil edilmektedir: Yardım aldıktan sonra durumunda iyileşme görülen sığınmacılar (n=20) ve yardımlara rağmen kötü koşullarda yaşam savaşı veren sığınmacılar (n=12). Analiz sonuçları gösteriyor ki, yardımların olumlu etkilerini gösteren ilk temsil, yardımların yetersizliğine vurgu yapan ikinci temsilden yaklaşık iki kat daha fazla tekrarlanmaktadır.

Fotoğraflarda neredeyse yardım teması kadar sık tekrarlanan üçüncü temanın “tehdit” (%17) olduğu görülmektedir. Diğer temalardan farklı olarak bu tema altında Suriyeli sığınmacı olumsuz bir şekilde temsil edilmekte ve ekonomik yük, sağlık tehdidi ya da suç oranı gibi çeşitli konularla ilişkilendirilerek toplum için bir sorun olarak gösterilmektedir. Bu tür haberler içinde en sık tekrarlanan konu ise “kargaşa” konusudur. Bu konuyu işleyen görsellerde Suriyeli sığınmacı, sığınmacılar arasında ya da sığınmacılar ile halk arasında ortaya çıkan kargaşa ve kızgınlık ortamının içinde gösterilmekte ve varlığı, toplumsal düzen için bir tehditmiş gibi bir anlam üretilmektedir (bkz. Resim 6).

Resim 5: Sözcü, 31.07.2014

Suriyeli sığınmacının en sık temsil edildiği dördüncü tema ise zorunlu göç ya da “sürgün” ile ilgili temadır (%15). Ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyelileri gösteren bu görsellerde Suriyeli, ya botlarla Avrupa’ya kaçmaya çalışırken ya da sınır kapılarında komşu ülkelere geçmeye çalışırken görülüyor. Savaştan kaçanları temsil eden bu konunun, özellikle savaşın kızıştığı

ya da patlak verdiği ilk dönemlerde daha sık işlendiği tahmin edilebilir. Sığınmacıların genel olarak mağdur ve çaresiz kitleler olarak temsil edildiği bu görsellerde, özellikle kaçma eyleminin başarısızlıkla sonuçlanmasıyla toplumsal infiale neden olabilecek, insanların zihinlerinde uzun süre kalacak dramatik görüntüler ortaya çıkmakta ve bunlar haberleştirilmektedir.

Yukarıda bahsedilen tema ve konu başlıkları, sadece görseldeki temsil özelliklerine yoğunlaşarak kodlanmış konulardır. Ancak bazı durumlarda, fotoğraflarda metin aracılığıyla, yani fotoğraf altı yazısı ya da haber başlığı aracılığıyla farklı anlamlar üretilebildiğini görmekteyiz. Fotoğraf altı yazısı ve haber başlığı üzerinden üretilen anlama baktığımızda görsellerde en sık tekrarlanan temanın Suriyeli sığınmacıyı toplum dışına itilmiş olarak gösteren “dışlanmış”lık teması olduğu görülmektedir (%17, n=29). Bu tema altında yer alan görsellerin neredeyse yarıya yakınında (n=14) Suriyeli “fazlalık olarak görülmekte”, yani istenmeyen ya da yük olarak gösterilmektedir. Bu anlam, başlıkta ya da fotoğraf altı yazısında sığınmacıların artan sayısına, toplumda görünürlüklerinin artmasına, sığınmacılara yapılan yardımların fazlalığına vurgu yaparak üretilmektedir. Dışlanmış teması altında işlenen bir diğer konuda ise Suriyeli “görülmeyen” (n=10) olarak temsil edilmektedir. Bu fotoğraflar, sığınmacının toplum içinde umursanmayışını, görmezden gelinişini ve kendi haline terk edilmişliğini göstermektedir. Örneğin bu tür fotoğraflarda hareket halindeki kalabalıklar içinde kıyıda köşede dilenen sığınmacı ya da insanların arasında banklarda yatan sığınmacılar görülmektedir.

Görsele ve görsele ait metinlere baktığımızda öne çıkan temaların farklı olması şu şekilde açıklanabilir: Dışlanmışlık teması, fotoğraf altı yazısı olmadığında ve sadece görsele yoğunlaşıldığında kolayca “mahrumiyet” teması ile karıştırılabilmektedir. Dışlanmışlık temasını mahrumiyetten ayırt eden detaylar (örneğin sadece mahrum olmak değil ama bu mahrumiyetin toplumda umursanmaması ya da olağan karşılanması) çoğunlukla kelimelerin ürettiği anlamlarla ortaya çıktığından, görsele bakıldığında mahrumiyet temasının öne çıkmış olması, görsele ait açıklama metninde ise dışlanmış temasının öne çıkmış olması anlaşılır bir durum olmaktadır.

Yorum ve Sonuç

Bu çalışmada 2014 yılında “Suriyeli sığınmacılar” ve “Suriyeli mülteciler” anahtar kelimeleri kullanılarak beş ulusal gazeteden elde edilen haberler incelendi. Haber derlemi, 388 metin ve 174 görsel, bu çalışma için özel olarak geliştirilen bir sistem kullanılarak kodlandı. Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen bulgular göstermektedir ki Türk basınında sığınmacılarla ilgili bakış açısı genel olarak olumlu ya da yansızdır. Olumlu veya olumsuz bakış açısına sahip haberlerin gazetelere göre dağılımı, gazetelerin siyasi duruşu ve bu duruşun Suriyeli sığınmacılarla ilgili yasa koyuculara yakınlığı ve uzaklığı ile ilgilidir. Bu dağılımın siyasi görüşlere göre irdelenmesi ise başka bir çalışma konusudur.

Bu çalışmanın metin ve görsel içerik analizleri gösteriyor ki Türk basınındaki Suriyeli sığınmacı temsili sığınmacıyı en çok sığınmacıların günlük hayatlarında karşılaştıkları zorlu koşullar dâhilinde ele alıyor ve sığınmacı en çok “sığınmacı sorunları” temalı konular dâhilinde

işleniyor. Bunun akabinde, sığınmacıların temsilinde ikinci sırada “yardım” temasının gelmesinde ve sığınmacıların yardım edilmesi gereken mağdur kitleler olarak temsillerinde bu temanın rolü önemlidir. “Sığınmacı sorunları” ve “yardım” ile ilgili konuların en sık tekrarlanan konular olması, sığınmacıların yaşadığı zorlu koşullar hakkında okuyucuyu bilgilendirmek açısından olumlu bir bulgudur. Ancak bunların sığınmacı konusunun tartışılmasında olumsuz etkileri de olabilir. Görsel tema analizlerinin gösterdiği gibi yoksulluk ve mahrumiyet temalarının işlendiği haberlerde kadınların ve çocukların ön plana çıkarılması haber okurlarında belirli duyguların canlandırılmasını sağlamakta ve bu da meselenin duygu düzeyinde ele alınarak siyasi boyutlarının tartışılmasına engel olmaktadır. Benzer şekilde Akdeniz ve Ege Denizi üzerinden Avrupa’ya geçişi resmeden haber görsellerinin çarpıcılık ve dramatiklik pahasına meselenin diğer boyutlarını arka plana ittiği görülmektedir.

Metin ve görsel analizleri gösteriyor ki yoksulluk ve yardım temalarının ardından sığınmacı temsillerinde en sık tekrarlanan bir diğer tema “tehdit” temasıdır. Sığınmacılar çeşitli konular etrafında tehdit olarak temsil edilmektedir. Ekonomiye ve iş gücüne bıraktıkları düşünülen olumsuz etkilerle ilgili rakamsal ifadelerden, toplumsal infialin ortaya çıkardığı linç görüntülerine kadar uzanan bir yelpazede gazete haberlerinde, köşe yazılarında ve görsellerinde bu tema tekrarlanmaktadır. Sığınmacıların dolaylı olarak sorunun kaynağıymış gibi anlatıldığı ekonomi ve iş gücü ile ilgili ve sığınmacıların sayıları ile ilgili haberler ve köşe yazıları, sığınmacıların artan sayılarından, getirdikleri ekonomik külfetten, kira artışlarından, iş gücü kaybından vs. bahsetmektedir. Bu tür haberler tüm gazetelerde yer alırken, özellikle bazı gazetelerde (örneğin “Zaman”) bu unsurlar, siyasi eleştiriye eklenmektedir. Suriyeli sığınmacıların adli suçlara karıştığı durumlar, sınır güvenliği ve yerel halk ile uyumsuzluk durumlarında sığınmacılar doğrudan tehdidin birincil kaynağı olarak temsil edilmektedir. Kümülatif olarak ele alındığında her iki türden, dolaylı ve doğrudan sığınmacıları tehdit unsuru olarak temsil eden haberler uzun vadede sığınmacılarla ilgili olumsuz düşünceleri yaygınlaştırmakta ve sorunun çözümsüzlüğüne katkı yapmaktadır.

Bu bulgular, aslında sığınmacıların görsel temsillerinde bir ikilem olduğuna işaret etmektedir. Sığınmacı, maruz kaldığı “sürgün” nedeniyle “yoksul” ve “yardıma muhtaç” pozisyonda temsil edilirken, aynı zamanda toplum güvenliği için bir “tehdit” olarak da gösterilmektedir. Öne çıkan bu temsiller ve ikilem, önceki çalışmalarda (Malkki, 1997; vanDijk, 1991) tanımlanan stereotipik sığınmacı kimliği temsiliyle büyük ölçüde örtüşüyor. Bu açıdan bakıldığında, incelenen gazetelerdeki Suriyeli sığınmacı görselleri, sığınmacının uluslararası kabul görmüş, bilindik tanımlarını ve tasvirlerini yeniden üretmektedir diyebiliriz.

Mannik (2012), tipik özellikleri taşımayan temsillerin halk arasında mültecilere karşı sempati uyandırmadığını söylüyor. Halk genelinde makbul “gerçek mülteci” figürü, perişan halde acı ve yokluk çeken mülteci figürüdür. Yani mülteciliğin meşruiyeti, beden üzerinde taşınan yırtık kıyafetler ya da içinde yaşadığı kötü ortamlar gibi gözle görülebilir özellikler üzerinden yorumlanmaktadır. Bu da bize, öz (essential) bir sığınmacı kimliğinin olduğunu ve her sığınmacı temsilinde bu kimliğin yeniden üretildiğini gösteriyor. Buna göre sığınmacı kimliğinin değişmez parçası olarak yoksulluk, yardıma muhtaçlık ve toplum için tehlikeli/tehdit olma özellikleri

görülyüyor. Bir diğer deyişle, sığınmacı, başka farklı özelliklere sahip olamazmış gibi bu temsil özelliklerine indirgeniyor.

Aynı temsil özelliklerinin tekrarı sığınmacıları homojen bir grupmuş gibi gösterirken, bazı temsilleri dışarıda bırakıyor ve sığınmacının farklı özelliklerle temsil edilmesini engelliyor. Örneğin sosyo-ekonomik durumları görece daha iyi olan ve kendi imkânlarını kullanarak Türkiyede yerleşik bir hayat kuran sığınmacılar görsellerde çok düşük oranda temsil imkânı buluyorlar. Görsel analizde “göçmen” teması altında kodlanan bu temsillerin tekrarlanma sıklığı sadece %1 olarak bulundu. Temsil edilen sığınmacıların fotoğraflarında görmediğimiz bir başka şey, sığınmacının poz vermediği durumlardaki mutluluğudur. Fotoğraflarda, sığınmacıların kendi aralarında sohbet edip gülüşlerini, rahat ve keyifli anlarını görmüyoruz. Ortaya çıkmayan bu temsillerle sığınmacı, kendisi için yaratılmış “sığınmacı kimliği”ne hapsedilmiş olmaktadır.

Sığınmacıların bu şekilde hep aynı özelliklerle temsil edilmesi ve aralarındaki farklı durumların gösterilmemesi, sığınmacı/toplum ya da biz/onlar ayrımının kırılmasını önlemektedir. Sığınmacı, “biz”den ayrı ve farklı olduğu sürece ve zorlu koşullar içinde olduğu sürece sığınmacı ve bizim yardımımıza layık görülmektedir. Böylece temsillerde sığınmacının özellikleri belirlenirken, aynı zamanda bizden farklılığı da belirlenmekte ve bu özellikler sayesinde toplum dışında tutulması sağlanmaktadır.

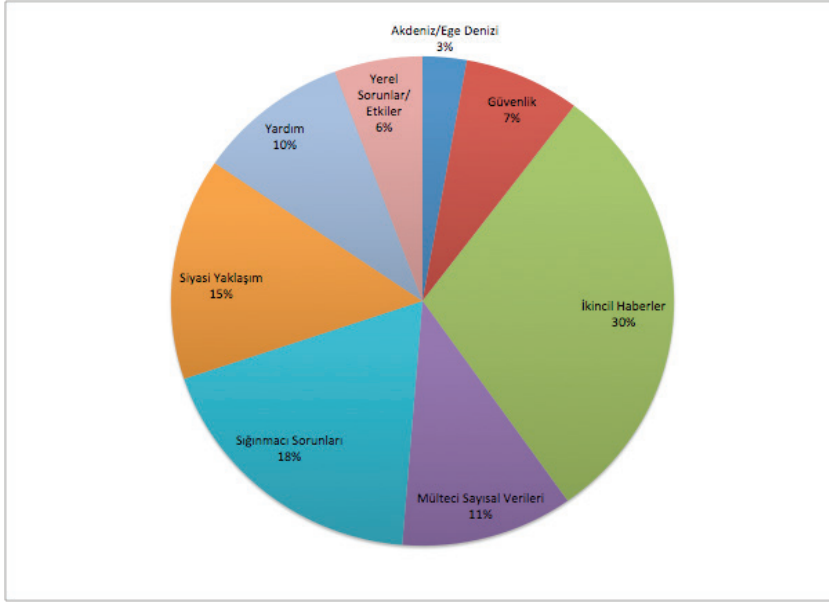
İçerik analizi sonuçlarında görülen bir diğer şey ise Suriyeli sığınmacı konusunun gündemdeki diğer konular içinde kapladığı alandır. Suriyeli sığınmacılar çok sayıda ikincil habere (%30) konu olmaktadır. Bu durum Suriyeli sığınmacılar meselesinin çoğu köşe yazarı için ve çoğu haber çerçevesi için değinilmeden geçilemeyecek bir gündem maddesi haline geldiğini göstermektedir. Ayrıca içerikte karşılaşılan siyasetçi demeçlerinde de gündemi meşgul eden başka türlü konular hakkında yorumlar yapılırken söz bir şekilde Suriyeli sığınmacılar meselesine getirilmektedir.

Tüm gazeteler hesaba katılıp içerikte karşımıza çıkan genel manzaraya bakıldığında Suriyeli sığınmacılara karşı olumlu ve yansız bir haber içeriğinden bahsedilebilir. Ancak bu içeriğin kendi içinde barındırdığı ikilemden de yukarıda bahsettik. Türk basınındaki sığınmacı temsili evrensel sığınmacı temsiliinden önemli bir ölçüde etkilenmiş ve tipik sığınmacı profilini üretiyor olsa da, olumlu ve yansız haber sayılarının fazlalığının arka planında siyasi iktidarın sığınmacılara karşı takındığı pozitif tavrın etkisini unutmamak gerekir. Bu durum sadece siyasi iktidara yakın gazetelerin siyasi duruşuyla değil aynı zamanda iktidarın sahip olduğu gündem belirleme gücüyle de açıklanabilir.

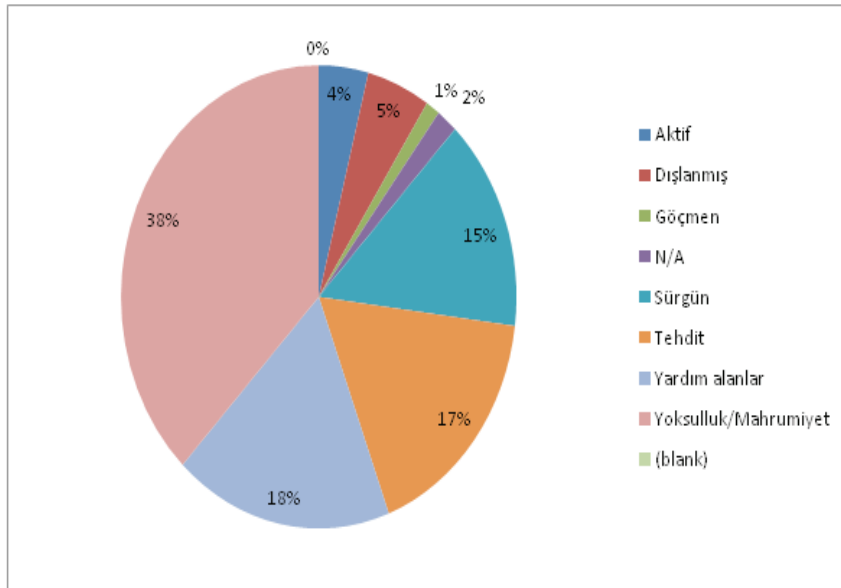
Teşekkür

Bu makale 115K268 no’lu ve “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsillerinin Eleştirel Söylem Analizi” adlı TÜBİTAK projesinin verilerinin bir kısmı kullanılarak yazılmıştır. Desteklerinden dolayı TÜBİTAK’a teşekkürü bir borç biliriz. Ayrıca, bu makalenin ortaya çıkmasından katkıları olan proje bursiyerleri Zana Baykal’a, Merve Şentöregil’e, Erdem Selvin’e ve Ahmet C. Bulundu’ya teşekkür ederiz.

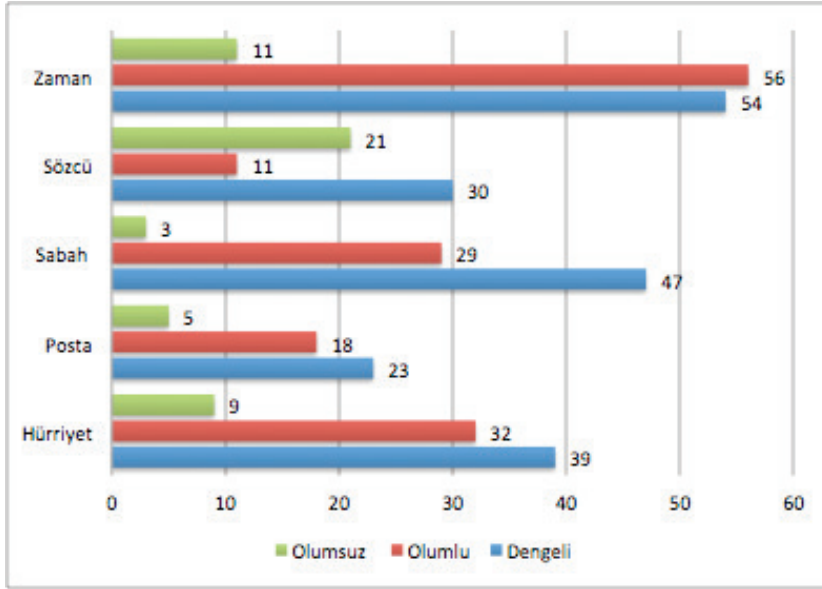
Ekler

Ek 1: Haber ve Köşe Yazısı Temalarının Dağılımı

Ek 2: Haber Görselleri Temalarının Dağılımı

EK 3: Haber Metinlerinde Gazetelere Göre Bakış Açısı Dağılımı

Kaynakça

- Arap, E., & Çerçi, S. (2014). Yabancılar ve uluslararası koruma kanununun getirdikleri. *Hukuk Gündemi*, 14(2), 121-127. 06.02.2015 tarihinde <http://www.ankarabaru.org.tr/siteeler/ankarabaru/hgdmakale/2014-2/31.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Barthes, R. (1980). *Mythologies*. New York: Hill and Wang.
- Barthes, R. (1981). *Camera lucida*. New York: Hill and Wang.
- Başak, C. (2011). *Mülteciler, sığınmacılar, yasa dışı göçmenler*. Ankara: Sonsöz Gazetecilik ve Reklamcılık.
- Bell, P. (2001). Content analysis of visual images. T. Leeuwen & C. Jewitt (Ed.), *Handbook of Visual Analysis*. London: Sage.
- Berger, A. A. (1991). *Media research techniques*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Buchanan, S., Grillo B. & Threadgold, T. (2003). *What's the story? Results from research into media coverage of refugees and asylum seekers in the UK*. 10.05.2016 tarihinde <https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/refugees-what-s-the-story-.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Crawley, H., McMahon, S. & Jones, K. (2016). *Victims & villains: Migrant voices in the British media*. Center forTrust, PEace&SocialRelations. 10.02.2016 tarihinde http://www.migrantsrights.org.uk/files/news/Victims_and_Villains_Digital.pdf adresinden edinilmiştir.
- Çağlar, İ. & Özkır, Y. (2014). Köşe yazılarında Suriyeli mülteciler. K. Canatan, M. Birinci, İ. Çağlar, Y. Kryvenko, S. Öksüz & F. Altun (Haz.), *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu* içinde (ss. 539-572). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. 30.05.2016 tarihinde <http://openaccess.izu.edu.tr/bitstream/handle/izu/179/GÖÇ%20SEMPOZYUMU.pdf?sequence=1> adresinden edinilmiştir.
- Dinçer, O. B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K., & Özmenek Çarmıklı, E. (2013). *Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye: Sonu gelmeyen misafirlik*. USAK ve Brooking Enstitüsü ortak raporu. Ankara, Washington.
- Efe, İ. (2015). *Türk basınında Suriyeli sığınmacılar*. SETA Raporu. 10.05.2016 tarihinde http://file.setav.org/Files/Pdf/20151225180911_turk-basininda-suriyeli-siginmacilar-pdf.pdf adresinden edinilmiştir.
- EGM. *İltica göç işlemleri*. 26.03.2016 tarihinde <https://www.egm.gov.tr/sayfalar/iltica-goc-islemleri.aspx> adresinden edinilmiştir.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. & Ünver, C. (2015). *Türk iş dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri* (Yayın No: 353). Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu (TİSK) Raporu. Ankara: Matsa Basımevi
- Gale, P. (2004). The refugee crisis and fear: Populis politics and media discourse. *Journal of Sociology*, 40(4), 321-340.
- Gibney, M. G. (1999). Kosovo and beyond: popular and unpopular refugees. *Forced Migration Review*, 5, 28-30.
- Göker, G. & Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 229-256.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin ötesine geçerken Türkiye'nin "Suriyeli mülteciler" sınavı*. USAK ve Brooking Enstitüsü ortak raporu. Ankara, Washington. <http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2014/05/12%20turkey%20syrian%20refugees%20kirisci/syrian%20refugees%20and%20turkeys%20challenges%20kirisci%20turkish.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Malkki, L. H. (1996). Speechless emissaries: Refugees, humanitarianism, and dehistoricization. *Cultural Anthropology*. 11(3), 377-404.

- Mannik, L. (2012). *Photography, memory and refugee identity: The voyage of the walnut, 1948*. Vancouver: UBC Press.
- Mazlumder Raporu (2014). *Gaziantep'te Suriyelilere yönelik saldırılar ve toplumsal nefretin sebeplerinin analizine dair rapor*. MAZLUMDER Gaziantep Şubesi. 10.05.2016 tarihinde <http://gaziantep.mazlumder.org/fotograf/yayinresimleri/dokuman/Suriyeliler-1.pdf> adresinden edinilmiştir.
- McLaughlin, G. (1999). Refugees, migrants and the fall of the Berlin wall. Greg Philo (Ed.) *Message received*. London: Routledge.
- Mole, R. (2007). Discursive identities/identity discourses and political power. Richard Mole (Ed.) *Discursive constructions of identity in European politics*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Mollard, C. (2001). *Asylum: The truth behind the headlines*. Oxfam. Norton. 10.02.2016 tarihinde <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/asylum-the-truth-behind-the-headlines-111959> adresinden edinilmiştir.
- Norton, B. (2015). *A guide to the worst refugee crisis since WWII*. 10.02.2016 tarihinde <http://mondoweiss.net/2015/09/refugee-crisis-since/> adresinden edinilmiştir.
- ORSAM. (2014). *Suriye'ye komşu ülkelerde mültecilerin durumu: Bulgular, sonuçlar, öneriler* (Rapor No. 189). http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2014424_orsam%20rapor%20189tur.pdf adresinden edinilmiştir.
- Oytun, O. & Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri* ORSAM&TESEV Raporu (Rapor no: 195, Ocak 2015). Ankara: ORSAM Yayınları.
- Philo, G. & Beattie, L. (1999). Race, migration and media. GregPhilo (Ed.) *Message received*. London, Routledge.
- Rajaram, P. K. (2002). Humanitarianism and representations of the refugee. *Journal of Refugee Studies*. 15(3), 247-264.
- Yıldız Tahincioğlu, A. N. (2014). Suriyeli mülteci çocukların yaygın medyada temsili ve ırkçılık. *Türkiye'nin İnsan Hakları Gündemi Konferansı*. 10.05.2016 tarihinde <http://www.insanhaklarigundemi.net/2013-2014-konferansi/#5Aralik10.05.2016> adresinden edinilmiştir.
- UNHCR. (1951, 1967). (United Nations High Commissioner for Refugees- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği). *Convention and protocol relating to the status of refugees*. 28.08.2014 tarihinde <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.pdf> adresinden edinilmiştir.
- UNHCR. (2014). *World refugee day: Global forced displacement tops 50 million for first time in post-world war II era*. 10.02.2016 tarihinde <http://www.unhcr.org/53a155bc6.html> adresinden edinilmiştir.
- Van Dijk, T. A. (1991). *Racism and the press*. London: Routledge.
- Van Gorp, B. (2005). Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue. *European Journal of Communication*, 20(4), 484-507.
- Wennersten, P. (1999). The politics of inclusion: The case of the Baltic states. *Cooperation and Conflict*, 34(3), 272-296.
- Zencir, M. & Davas, A. (2014). *Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu*. Ankara: Türk Tabipleri Birliği (TTB) Yayınları. Hermes Ofset.